

Gálfalvi György

BÚCSÚ
JÁNOSHÁZY
GYÖRGYTŐL

Végtisztességtevő gyülekezet!

Az aforizma szerint mindnyájan torzóban maradva halunk meg, de nem mindegy, milyen alakú az a torzó. Számomra, és talán nem vagyok egyedül ebben a meggyőződésben, Jánosházy Györgynek sikerült megcáfolni az aforizma igazságát. Nem torzót, hanem kerek, befejezett, kísértetiesen lezárt életművet hagyott ránk, amely után jogos elégtétellel tette ki a pontot. „Az angol drámaköltészet terén végzett több évtizedes fordítói munkám záróköve ez” – írja a *Látó* múlt év augusztus–szeptemberi duplaszámában, Marlowe drámájának fordítása után, s mi, akik évtizedeken keresztül csodálattal követtük hatalmas vállalkozását, még mindig nem voltunk teljesen biztosak abban, hogy csillapíthatatlan kíváncsisága és felfedezőösztöne nem vezet eléje újabb elvégzendő feladatot.

Az irodalom- és a művészettörténet minden bizonnyal a teljesítmény iránti elismeréssel veszi majd számba Jánosházy György párját ritkítóan gazdag költői, műfordítói, művészettörténeti, színikritikusi és képzőművészeti életművét, kismonográfiák egész sorát felölelő munkásságát, és hamarosan végleg ledől a hallgatás fala, amely évtizedeken keresztül körülvette, s amelyen csak a kilencvenes évektől sikerült rést ütni. A magam részéről ezekben a pillanatokban azt tartom a legfontosabbnak kiemelni, hogy ez a sohasem harsány, inkább feltűnően visszafogottnak tűnő alkotó legmélyebb rétegeiben tudatosan, pontosabban szólva, öntudatosan és önérzetesen mondta csökönyösen a magáét. Kilencvenedik születésnapján a *Helikonban* közölt hosszú interjúban arról vall, hogy annyi klasszikussá vált és

Elhangzott Marosvásárhelyen, 2015. február 21-én, Jánosházy György temetésén.

megkérdőjelezhetetlenül kanonizált Shakespeare-fordítás után azért vágott neki hatalmas vállalkozásának, Shakespeare összes művei újrafordításának, mert úgy akarta korszerűen és pontosan megszólaltatni magyarul a halhatatlan műveket, ahogy egyedül ő hallja: korszerűen és pontosan. „Az én Shakespeare-emet akarom fordítani magyarra, ami, mondom, a magamé.” Ugyanebben az interjúban így vall arról, miért szólalt meg egy évtizedig olyan ritkán költőként: „az én példaképeim (...) a franciák között voltak, [akik] egész életükben írtak egy vékony kötetet. Na de annak mindmáig súlya van.” Mi, akik évtizedekig az *Igaz Szó*, majd 1989 után nyugdíjba vonulásáig a *Látó* szerkesztőségében kollégái voltunk, tanúi lehettünk annak, hogy Jánosházy György nemcsak alkotóként volt következetesen igényes, hanem szerkesztőként is mércét jelentett kollégáival és embertársaival való kapcsolatában a szerzők és a művek kiválasztásakor, elbírálásakor és a kéziratok gondozásában. Nagyon nehéz időben, állandó nyomás alatt az értelem lázadásának az indulatával, erejét megfeszítve velünk együtt igyekezett ellene szegülni annak, hogy az irodalom a politika eszközévé silányodjon. Az *Igaz Szó* főszerkesztő-helyetteseként, főnöke gyakori távolléteikor ő tárgyalt a fölénk rendelt irányító szervekkel és a cenzorokkal, méltatlan és eleve vesztesre ítélt csatákat is felvállva egy-egy kézirat érdekében. Tette ezt mindvégig önérzetesen, intellektuális rátartisággal, a szellem szabadságának, az írók, az alkotás becsületének védelmében, nem beletörődve a vereségekbe.

Mikor máskor, ha nem itt és most, koporsója mellett el kell mondanom: Jánosházy Györgyre lehetett számítani életünk legnehezebb pillanataiban is, kihallgatásaimkor, házkutatásomkor. Ha váratlanul vittek be, addig nem szólaltam meg, ameddig őt nem értesítettem: bent vagyok. Helyzeténél fogva ő volt a szerkesztőség és az Írói Egyesület protokollfőnöke, ezért őt keresték meg a belügyi alkalmazottak, akik magától értetődő természetességgel, mondhatnám hivatali pontossággal jártak be a szerkesztőségbe. Arról, hogy mi hangzott el ezeken a látogatásokon, Jánosházy György időről időre beszámolt nekünk, érintetteknek. Amiről nem számolt be, azt akkor tudtuk meg, amikor 2008-ban kézhez kaptuk a Szekuritáté Irattárából a dossziénkat, és elképedve olvastuk, hogy barátunk, „forrásként”, minket mentegette olyan mondatokat is szájunkba adott, amelyeknek épp az ellenkezőjét gondoltuk és mondtuk vele együtt. Ugrásra készen állt mellénk, a kockázatot is vállalva, jó ügyek védelmében: 1975-ben szó nélkül vállalta az utat Nagyváradig, amikor a meghurcolt fiatal írók érdekében kellett közbenjárni, és szükség volt az ő hivatali tekintélyére. 1980-ban Sepsiszentgyörgyre jött le velünk, hogy a fiatal képzőművészek – ma már nyu-

godtan állíthatjuk – korszakos jelentőségű, tabukat döntögető tárlata elől elhárítsuk az akadályokat. Ő, aki egész életében, művészi hitvallásában a klasszikus formák híve volt, megtalálta magában azt a tapadófelületet, amely fogékonyra tette a hitvallásának merőben ellentmondó törekvések iránt.

Egyik kötetének nevemre szóló dedikálásában azt írja: „nehéz időköt átélte barátsággal”. Kedves barátom, Jánosházy György! Itt, koporsód mellett szeretném elmondani: abban, hogy azokat a nehéz időköt túléltük, olyan barátaink és bajtársaink segítettek, amilyen te is voltál.

Végezetül engedtessek meg, hogy Biluska Annamáriának, pajtásunknak, barátunknak, Cuninak megköszönjem, hogy Jánosházy Györgyöt gyönyörű, termékeny öregségben, megtartó szerelemben megőrizte nekünk. Hogy mit jelentett Gyurkának ez a szerelem, azt a *Látó* januári számában megjelent vers mindennél meggyőzőbben bizonyítja:

FOGD A KEZEM

Fogd a kezem, ne engedd el soha.
Reszket a térdem, szédül a fejem,
gyenge vagyok, elgyávult, tétova,
ha elengedsz, megbotlom, elesem.

Fogd a kezem, add szíved melegét
fáradt testemnek, borzongó szívemnek,
elborította a hideg sötét,
és megfagyok, ha a kezéd elenged.

Lásd, félve lépek, fogd meg a kezem,
szorítsd puha kezeddél melegen,
a sorsom útján végsőkéig kísérjen,

szíved melege mélyen járja át
lelkem körül az örök éjszakát,
hogy ne fázzék a rideg, pusztá Tárben.

Kedves Gyurka, köszönöm, hogy barátok voltunk, köszönöm, hogy bajtársak lehettünk, köszönöm, hogy jó ideig együtt próbáltunk értelmet adni életünknek.